



Aujeski slimība

Publicēts: 12.04.2021.

Aujeski slimība (neistā trakumsērga vai pseidotrakumsērga) ir akūta un lipīga dzīvnieku infekcijas slimība, kas raksturojas ar centrālās nervu sistēmas (CNS) darbības traucējumiem, septicēmiju un niezi. Tā noris enzootiski, un dzīvnieki var saslimt jebkurā gada laikā.

Aujeski slimība ir Latvijā reģistrējama un valsts uzraudzībā esoša dzīvnieku infekcijas slimība. Tā ir izplatīta visā pasaulē dažādām dzīvnieku sugām – govīm, briežiem, aitām, kazām, cūkām, zirgiem (reti), kaķiem, suņiem, lapsām, ūdelēm, vilkiem, ežiem, lāčiem, grauzējiem, putniem, u.c. Visuzņēmīgākie pret slimību ir kažokzvēri, savvaļas plēsīgie dzīvnieki, grauzēji, suņi un kaķi. No produktīvajiem mājdzīvniekiem biežāk var saslimt cūkas, govīs, aitas, kazas.

Slimība vislielākos zaudējumus nodara cūkkopībai, jo sivēniem mirstība sasniedz 80 - 100%, bet pieaugušām cūkām samazinās produktivitāte, novēro reproduktīvos traucējumus.

Cilvēkiem nav bīstama, bet novēroti reti gadījumi, ka cilvēkam inficēšanās vietā izveidojas ilgstoši nedzīstoša, stipri niezoša brūce un novērojams drudzis.

Izraisītājs ir alfa-herpes vīruss, kas parazitē dažādos audos, bet organismā vairojas g. k. nervu šūnās.

Vīrusa izturība. Tas ir samērā izturīgs pret ārējās vides faktoriem: tiešos saules staros iet bojā 6 stundu laikā, +10°C – 1 minūtē, +60°C – 1 stundas laikā, +15°C - 63 dienās, +4°C iztur līdz 140 dienām, +1°C līdz 4 gadiem.

Cūku sugas dzīvnieki, tai skaitā meža cūkas, ir Aujeski slimības vīrusa rezervuārs dabā (nēsātājas) un var inficēt citas dzīvnieku sugas – esot tiešā kontaktā, vai alimentāri apēd inficētu cūku sugas dzīvnieku audus. Turklāt pieaugušās cūkas vīrusu var nēsāt līdz 1 gadam, bet pašas nenaslimt, un stresa apstākļos izdalīt vīrusu ar iztecējumiem no deguna, ar pienu un spermu. Grauzēji vīrusu var nēsāt līdz 4 mēnešiem.

Slimību cūku saimniecībā var pamanīt tikai pēc sivēnu piedzimšanas – jo sivēni var nobeigties līdz pat 100%, vai arī ievērojot suņu un kaķu slimošanu un nobeigšanos pēc cūku kautproduktu vai grauzēju apēšanas. Arī kažokzvēri visbiežāk saslimst, apēdot ar Aujeski vīrusu inficētus cūku kautproduktus.

Vīrusa izdalīšanās sākas apmēram 2 – 5 dienas pēc dzīvnieka inficēšanās un turpina izdalīties > 2 nedēļas. Vīruss no asinīm un CNS pazūd apmēram pēc 8 dienām, bet saglabājas mandelēs 2 - 18 mēnešus.

Inkubācijas periods cūkām parasti ir 2 – 6 dienas. Liellopiem un aitām tas ir līdz 9 dienām, suņiem un kaķiem no 2 – 10 dienām, bet biežāk nav vairāk par 2 - 4 dienām. Inkubācijas periods ir atkarīgs no vīrusa iekļūšanas vietas organismā, tā virulences, dzīvnieka sugas un vecuma.

Klīniskās pazīmes. Sivēniem līdz 10 dienu vecumam inkubācijas periods ir īss (2 - 4 dienas) un slimība izpaužas gk. septicēmijas formā ar letalitāti līdz 100%. Sivēni guļ uz sāniem, griežas pa apli, sēž - sēdoša suņa pozā, žagojas, siekalojas (rīkles spazmas), var novērot vemšanu, diareju, krampjus un pēc tam paralīzes.

Vecākiem sivēniem (10 dienas – 3 mēnešiem) novēro drudzi (41 - 42°C), depresiju, deguna un acu iekaisumu. Pēc 1 – 2 dienām parādās nervu darbības traucējumi – kustība uz priekšu, uzbudinājums, košļāšanas kustības, kakla un muguras muskulatūras krampji, kustību koordinācijas traucējumi, paralīzes, aizdusa. Mirstība līdz 50%.

Pēc 5 mēnešu vecuma slimība izpaužas līdzīgi gripai – siekalošanās, deguna un acu iekaisumi, pneimonija, var būt diareja.

Sivēnmātēm novēro abortus, dzimst dzīvotnespējīgi, mumificēti sivēni.

Govīm – paaugstināta temperatūra (42⁰C), priekškuņģu atonija, deguna un vaigu u.c. ķermeņa daļu nieze, uzbudinājums, izbailes. Var būt košļāšanas un kakla muskulatūras krampji, siekalošanās, svišana, drebuļi.

Aitām, kazām - pazīmes līdzīgas kā govīm.

Kažokzvēriem, suņiem, kaķiem – slimības gaita parasti ir ļoti akūta, dzīvnieki nobeidzas 48 stundu laikā. Dzīvnieki ir nomākti, bet reizēm - nemierīgi, agresīvi (kaķiem tas ir reti), pastiprināti siekalojas, kasa un savaino atsevišķas ķermeņa vietas (visbiežāk galvas apvidū). Var novērot vemšanu, apgrūtinātu elpošanu, dažreiz asiņainu diareju, neiroloģiskās pazīmes – koordinācijas traucējumus, vēlāk krampjus, paralīzes. Kaķi var nobeigties pēkšņi, bez īpašām pazīmēm. Pēc dzīvnieku pārslimošanas ar Aujeski slimību, tiem formējas imunitāte uz 1-3 gadiem.

Jādiferencē no: trakumsērgas, listeriozes, Tešenas slimības, klasiskā cūku mēra, kažokzvēru mēra, aitu skrepi slimības, salmonelozēm, u. c.

Speciālas ārstēšana pret šo slimību nav.

Cūkām ir iespējama profilaktiskā vakcinācija pret Aujeski slimību ar marķētu vakcīnu, bet tā nepasargā no vīrusa latentas nēsāšanas un izdalīšanas. Labākais risinājums, lai slimību izskaustu no cūku ganāmpulka, ir seroloģiski reaģējošo (gE antiviēlu klātbūtne) dzīvnieku nokaušana un ganāmpulka atveseļošana, regulāri laboratoriski izmeklējot vaislas dzīvniekus uz Aujeski slimības vīrusa lauka celma klātbūtni.

Jau šobrīd vairākas Eiropas Savienības dalībvalstis ir ieguvušas brīvu Aujeski slimības statusu valstī vai ir ieviesušas Aujeski slimības kontroles programmu (piem. Polija) un tādēļ pieprasa papildgarantijas saskaņā ar EK Lēmumu 2008/185/EK no Latvijas cūku novietnēm, kas vēlas eksportēt cūkas.

Latvijā Aujeski slimība pēdējo reizi klīniski konstatēta mājas cūkām divās saimniecībās 2004.gadā, bet ūdelēm - 2007.gadā, kuras rezultātā saslima un nobeidzās vairāk nekā 5 tūkstoši ūdeļu. 2016.gadā Aujeski slimības vīruss laboratoriski konstatēts meža cūkai.

Pēc Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta BIOR informācijas uz Aujeski slimību laboratoriski no 2010.gada līdz 2016.gadam izmeklēti 10 paraugi no suņiem, no kuriem diviem tika apstiprināta saslimšana ar Aujeski slimību.

<https://www.pvd.gov.lv/lv/aujeski-slimiba>